

ԿԱՅԵՆԱԿԱՆ

ԵՒ

ՏԷՐ

Յե՛ս այնորիկ առնոյր հաւանութիւն երանելին Մաքոց որպէսզի տէր եպիսկոպոսն ի կայեցականսն եւ նա ի սփիւռս հեքամասաց զբանն կենաց սեմամենեցեմ:

ԿՈՐԻՆԻ

Կորինի այս հատուածին կայեցական բառը գաւառի մը անուն կարծելով Բորթուգալ Բաշա եւ Հ. Միսքճեան պարագտեղը փնտռել են այնպիսի գաւառ մը:

Տ. Ֆրնադլեան իր վարք Մաշթոցի բազմաշխատ ու գեղեցիկ գործին մէջ աւելցրենել յետոյ որ օտար եւ հայ ուրիշ մասնագէտներ ալ վրիպած են իրենց մեկնութեանց մէջ, ինք Պահլաւական kaï (թագաւոր) բառէն ածանցեալ կը յայտարարէ կայեցական բառը եւ ի կայեցականսն կուտայ քաղաքական ճեղիս իմաստը:

Պահլաւական բառը كى օրինակի համար كى արդարեւ արքայ (Սուրբով) կը նշանակէ. բայց Կորինի կայեցականը ածանցեալ է ոչ թէ Կէն այլ պարսկերէն Ե՛էն որ պարզապէս ճեղ ըսել է:

Ե՛ պարսկերէն եղած է հայերէնի մէջ կայ եւ իր ածանցներն են կայեան եւ կայեանական, ինչպէս մեհեան՝ մեհեանական, ատեան՝ ատեանական, եւայլն:

Կորինի հատուածին իմաստը կ'ըլլայ ուրեմն որ տէր եպիսկոպոսը կայանները այսինքն կեղրոնական վայրերը քարոզէ եւ Մաշթոց հեռուոր եւ ջրուած հեթանոսներուն երթայ:

Կորին իր յիշեալ հատուածէն քիչ առաջ արդէն զործածած է կայ բառը ճեղ իմաստով իր հետեւեալ պարբերութեան մէջ. «քանզի յԱյրարատեան գաւառին ի կայս թագաւորաց եւ քահանայապետաց ըղխեցին Հայոց շնորհք պատուիրանացն Աստուծոյ»:

Կայ կրնայ ըլլալ թագաւորական կամ քահանայապետական կամ հեթանոսական երբ ասոնց նման որոշ ստորոգելի մը աւելցուի իրեն, բայց ինքնին թագաւորականի իմաստը չունի:

Առձեռն բառարանը ունի կայեցական բառը հաստատուն (տեղ) իմաստով:

Տ. Ֆրնադլեան իր միւս ենթադրութեանը թէ՛ տէր եպիսկոպոս ըսելով Կորին կ'աշխարհէ Սահակ կաթողիկոսին, ո՛ր եւ է փաստ չի հայթայթէր:

Կորինի ընթերցումը դէպի հակառակը կ'առաջնորդէ միտքը:

Կորին իր մատեանին մէջ առաջին անգամ Սահակը կը յիշէ «Ս. կաթողիկոսն Հայոց մեծաց» բառերով եւ անկէ վերջ միշտ անոր կուտայ կամ սուրբ, կամ երանելի կամ մեծ տիտղոսը: Մէկ անգամ միայն այս տիտղոսներէն ոչ մին կուտայ Սահակի, բայց այս անգամ ալ զայն կը կոչէ «ճշմարտահաւատ փառաւորի»:

Կորին շատ մը եպիսկոպոսներ կը յիշէ, բայց անոնց ոչ միոյն համար կը զործածէ տէր բառը իրր տիտղոս հոգեւորականի որ յետամուտ սովորութիւն մ'է:

Հետեւեալը հարկ կ'ըլլայ եզրակացնել որ տէր եպիսկոպոսը Մեծն Սահակ չէ:

Կորին կ'ըսէ Սահակի եւ Մաշթոցի համար. «եւ իւրեանց անդէն զտընթերակաց արքունիսն հանդերձ ամենայն ազատագունդ բանակին աստուածեղէն իմաստութեամբն վարդապետեալ: Առաւել երանելոյն Սահակայ զՄամիկոնեան որեւորն ի վարժս վարդապետութեանն պարտեցուցեալ»:

Ասկէ վերջն է որ կուգայ Կորինի հատուածը զրուած այս յօդուածին զլուսը:

Սահակ արքունիքին ու բանակին մէջ կատարած էր արդէն իր վարդապետութիւնը եւ իր քահանայապետի գիրքը եւ զրադումները արգելք պիտի ըլլային որ ինք երթար շրջէր կեղրոնները կամ կայանները քարոզութեան համար:

Սահակի տուած հաւանութիւնը իր անձին համար չէ, ուրիշ եպիսկոպոսի մը համար է ըստ ամենայն հաւանականութեան:

Ո. Մ.

Երուսաղիմ

